

Edukace

PhDr. Natália Beharková, Ph.D.

Edukační proces

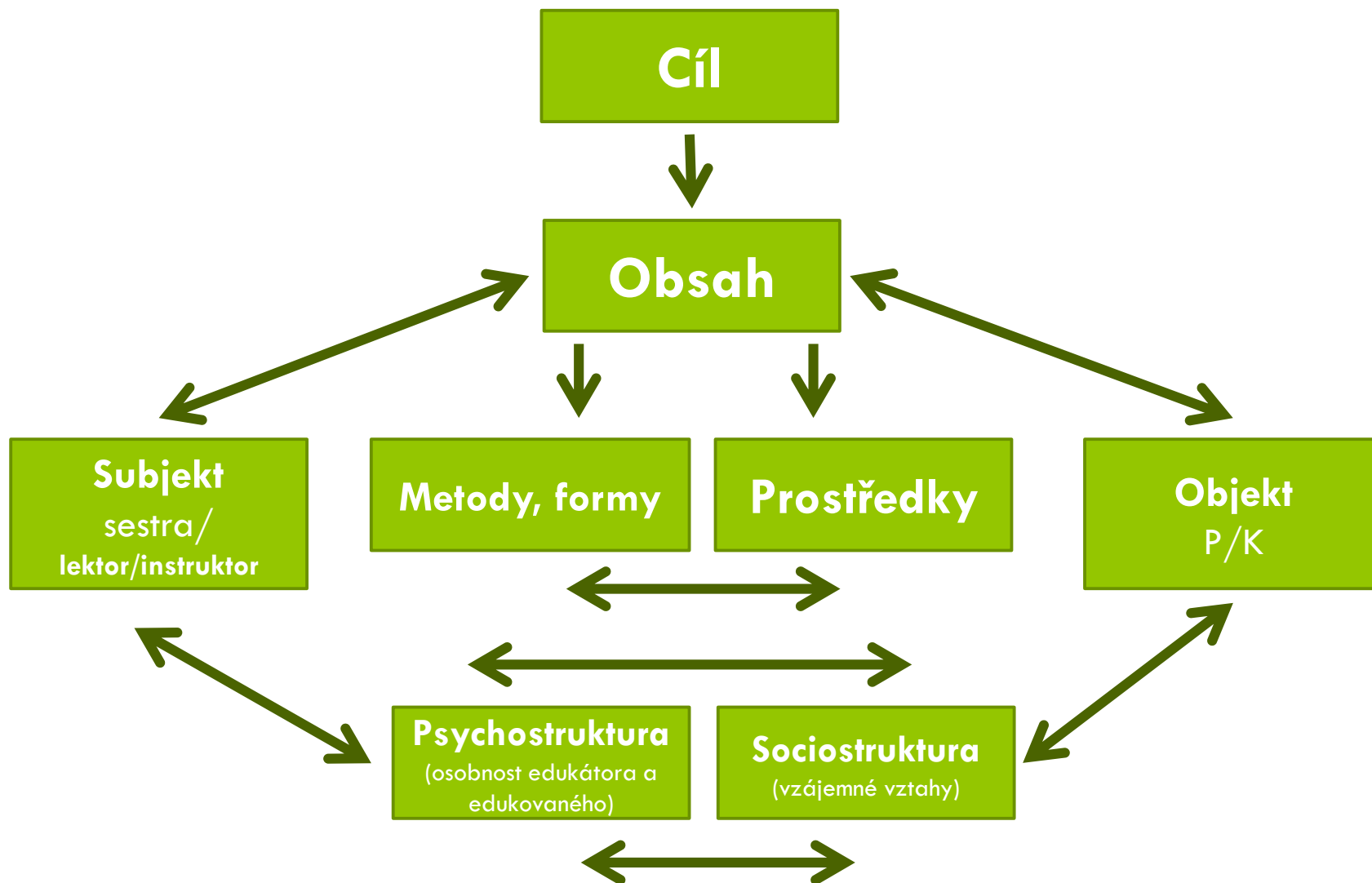
Tu bakalářskou práci zpracujete takhle....

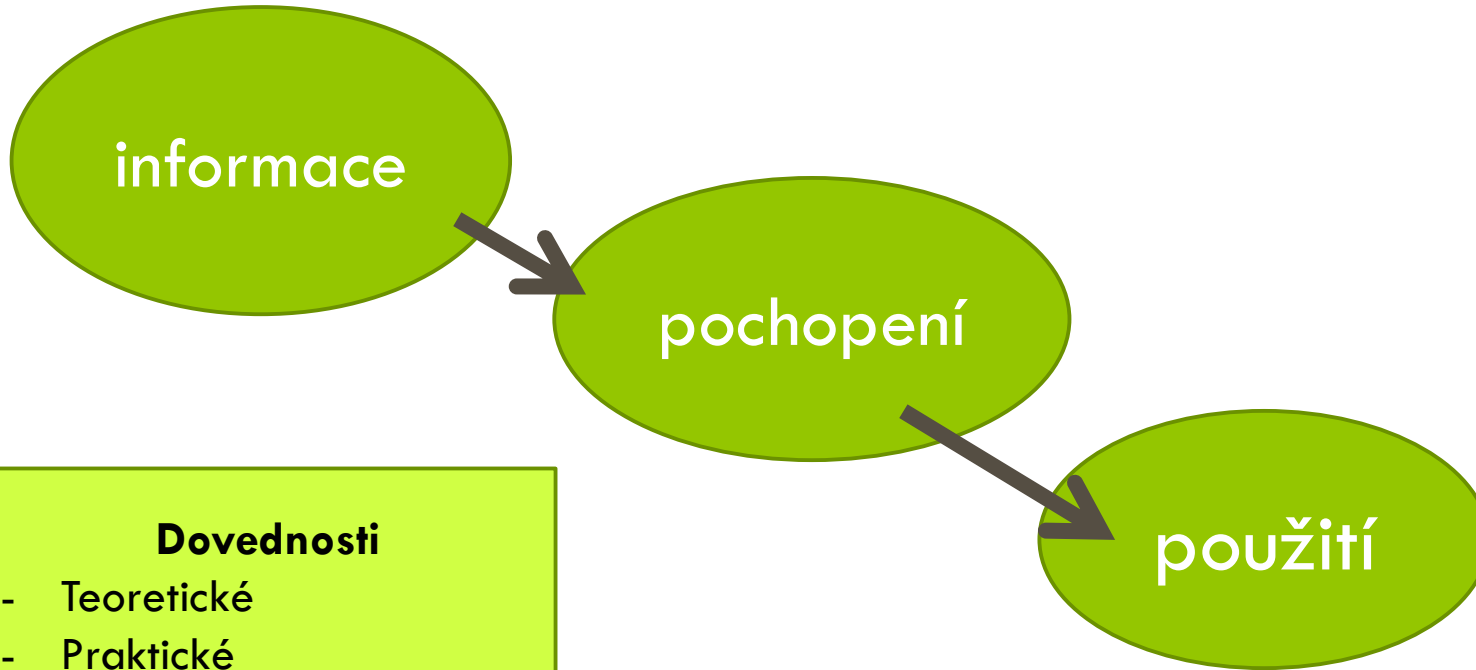
Vyučující
Učící se
Učení
pokud absence nelze hovořit o EP

Podmínky a vztahy v didaktickém procesu v ošetrovatelství (Kuberová, 2010)

Edukační proces = jakákoli činnost, jejímž prostřednictvím nějaký subjekt (T) instruuje (vyučuje) a nějaký subjekt (P) se učí

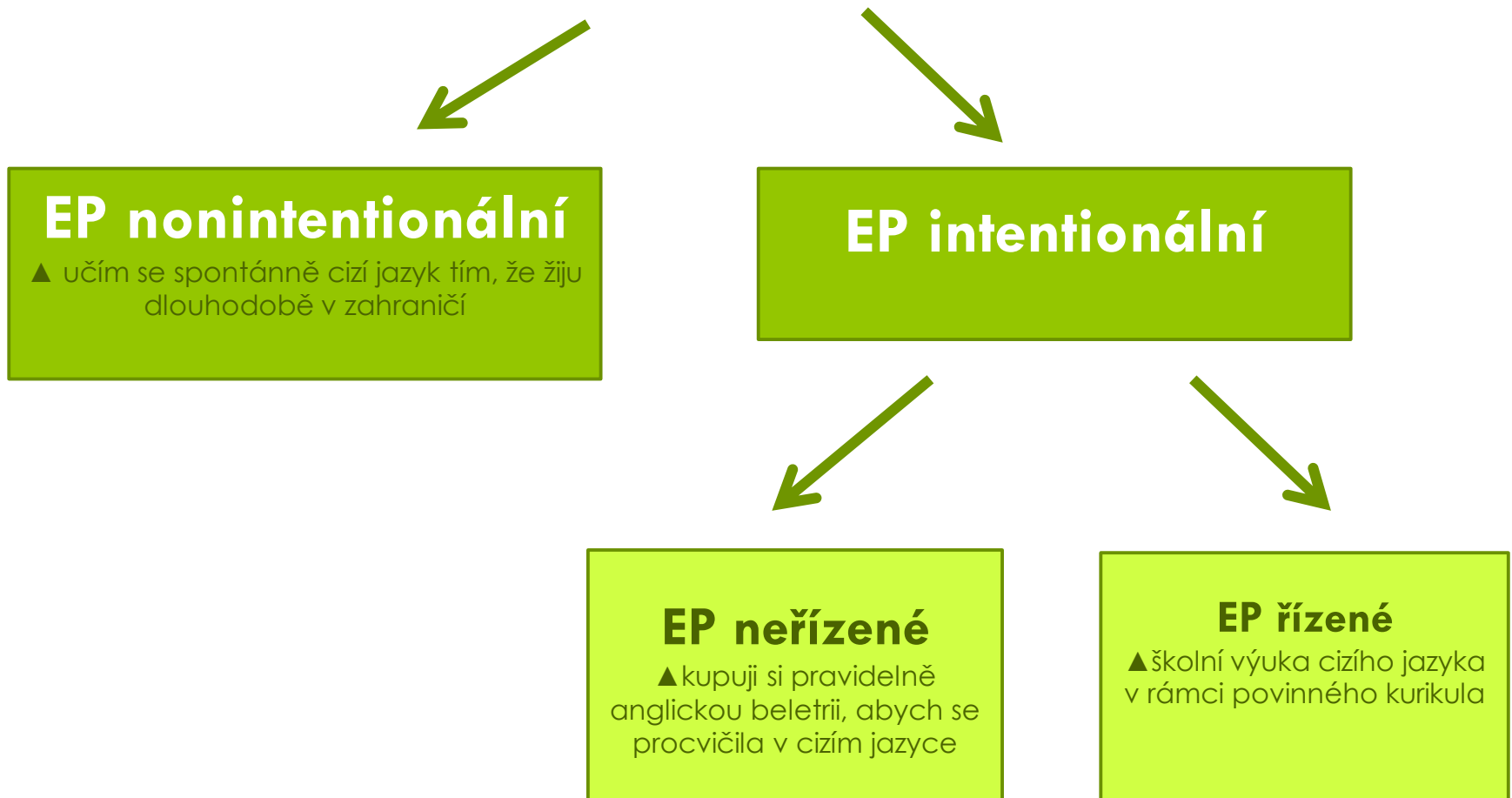

Dovednosti

- Teoretické
- Praktické
- Nové návyky

- vede lidi k pochopení zdraví a nemoci
- učí zdravému/žádoucímu chování, hyg. návykům, stravovacím zvyklostem, vyhýbání se rizikům
- poznání svého zdravotního stavu, event. odchylek (TK, glykémie, cholesterol v krvi...)
- první pomoc
- poradit si s prvními příznaky nemoci u členů rodiny ...

▲ Edukační procesy podle míry intencionality

Edukační procesy

Typy:

- **Bezděčné** (náhodné, spontánní učení) – čtení novin, sledování pravidelného programu o módě...
- **Intencionální** (záměrné) učení – uvědomujeme si dobu i délku učení

Dispozice - vnitřní dispozice (gramotnost, IQ, motivace...)

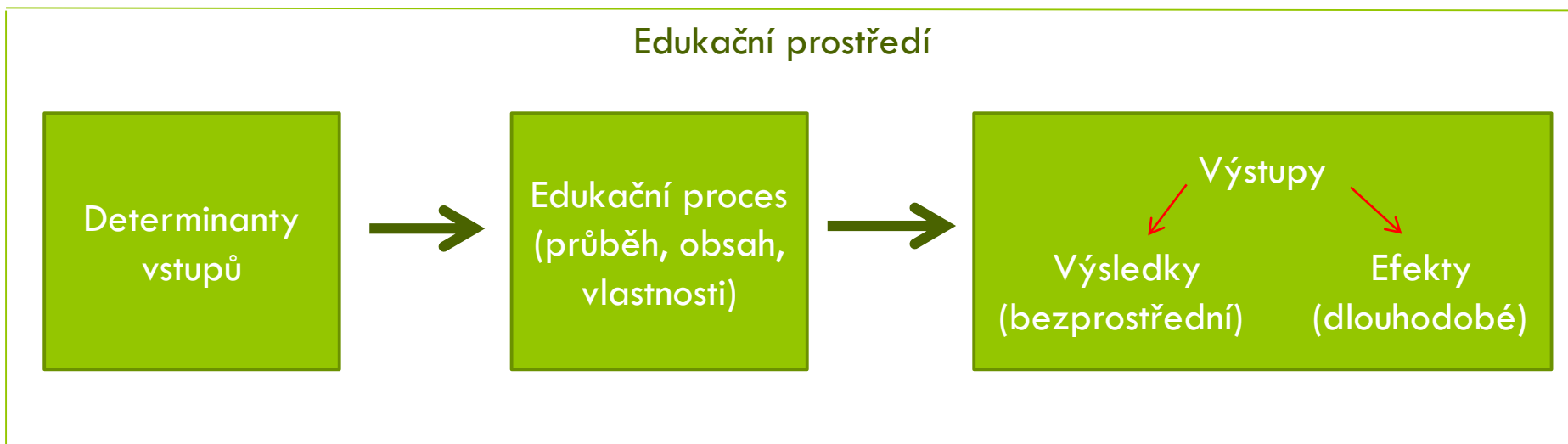
- vnější (učební text, PC...)

▲ recept na nedělní oběd

- **Řízené** učení – učení regulováno, organizováno z vnějšku

Interakční model edukačního procesu

Geografické, sociální, ekonomické, politické prostředí

Edukace ve zdravotnictví

- předcházení nemoci
- udržení V navrácení zdraví
- zkvalitnění života P/K

Uplatnění Ed. v rámci prevence:

- Primární – Ed. → zdraví jedinci

Prevence nemoci, zdraví prospěšná opatření

- Sekundární – Ed. → již nemocní P/K

Ovlivnění vědomostí, dovedností, postojů – pro zlepšení stavu + zabránění komplikací (odvykání kouření...)

Dodržování th. režimu, udržení soběstačnosti, prevence recidivy nemoci

- Terciární – Ed → jedinci, kt. mají již trvalé a ireverzibilní změny zdr. stavu

Zlepšení Q života a zabránění zhoršení

Realizace edukace

- ambulantně
- v průběhu hospitalizace
- domácí péče – v čase návštěv
- rekondiční pobyty
- lázeňské/léčebné pobyty
- telefonicky/elektron. podporou

Typy edukace

- **základní** - nové informace/dovednosti - cíl motivovat ke změně postojů, hodnotové orientace (▲ Ed. P/K s nově diagnostikovaným onemocněním, péče o chrup u dětí Ed. rodičů i dětí)
- **komplexní** - výchova v širším smyslu,
  - etapovité předávání komplexní informace, k osvojení aktivit pro udržení nebo zlepšení zdravotního stavu ▲ edukační kurzy pro celiaky, diabetiky
  - vzdělávací působení - zaměřeno na rozvoj vědomostí, dovedností, návyků a schopností,
  - výchovné aktivity - směřují k rozvoji postojů, potřeb, zájmů a chování jednotlivců.
- **reedukační** - navazujeme na předchozí vědomosti a dovednosti edukanta - cíl – prohloubit stávající znalosti (▲ P/K s IM akutní fáze – přizpůsobené info pro „přežití“, po odeznění akutní f. prohloubení info k zabránění opakování IM), opakuje, aktualizuje, event. poskytl dalších info vzhledem k měnícím se podmínkám

Cílové skupiny

- **Nedeterminované sk.** – nejsou jasně daná kritéria pro zařazení do Ed. (▲ diváci momentálně sledující program s tematikou výživa...)
- **Determinované sk.** – stanovena kritéria – věk, druhu nemoci (▲ letáky pro diabetiky, péče o dětský chrup)
- **Cílové uživatelské skupiny** – individuálně plánovaná Ed. dle Ed. potřeby (▲ diabetik v diabetologické AMB) **výhoda** – lze pozorovat efekt Ed.

Role edukátora - obecně

- Zjišťuje individuální znalosti a dovednosti P/K ve vztahu k udržení a obnově zdraví
- Poskytuje P/K/rodinným příslušníkům potřebné info. (▲ o nemoci, zdr. stavu, dg. a Th. dle svých kompetencí) v rámci OP
- Rozvíjí P/K dovednosti pro zvládnutí jeho problému
- Utváří a formuje uvědomělé/zodpovědné chování a konání jedince/skupiny v zájmu zachování/obnovení zdraví (tzn. pomáhá P/K uchovat optimální úroveň zdraví, motivuje ke změně chování v prospěch zdraví, poučení o životosprávě, rizik. faktorech...)
- Edukační materiály, rady, návody...

Konkrétní činnosti edukátora

- hodnotí P/K schopnosti
- dg. P/K problém, kt. je nutno edukací napravit
- poskytuje adekvátní informace
- zlepšuje P/K znalosti a dovednosti
- demonstruje konkrétní způsoby pro dosažení cílu
- průběžně hodnotí pokroky, kt. P/K dosahuje
- vyžaduje zpětnou vazbu

Předpoklady EDUKÁTORA

- teoretické znalosti
- praktické dovednosti
- komunikační schopnosti (verbální i neverbální)
- motivace, získání P/K pro spolupráci, důvěra
- ochota P/K pomoci, zájem o P/K
- schopnosti poradce a vlastnost předávat informace
– Pg. vlohy (▲ dávkování info)
- osobnostní předpoklady sestry – odpovědnost, empatie, vlídné jednání, trpělivost

Zásady

- Individuální, holistický přístup
- Empatie, takt, trpělivost
- Adekvátnost aktuálnímu zdrav. stavu P/K
- Délku, čas a typ poskytovaných info řídit dle potřeby P/K
- Optimální prostředí
- Vhodné didaktické metody/strategie Ed.

Bariéry - brzdí/znesnadňují Ed.

Zdr. systém

ZP

- absence empatie, lidskosti
- ignorace P/K potřeb
- neefektivní/neproduktivní K.
- osobnostní předpoklady ZP
- neschopnost týmové spolupráce
- podceňování významu Ed.
- nedostatečné vědomosti
- nedostatečná příprava/čas
- nevhodné prostředí (ztráta soukromí, důstojnosti, sebekontroly, soc. izolace)

Ed. - nekoncepční, neadekvátní, roztržitá

P/K

- stres/bolest v akut/chron. stadiu nemoci
- charakter nemoci (Alzheimer.), poruchy smyslového vnímání
- maladaptace na nemoc
- emoce, strach/obava/nejistota z budoucnosti/prognóza nemoci
- věk
- celkový stav organismu
- osobnost
- etnokulturní/jazykové bariéry

Ed. - nedostatečná motivace

- popření potřeby Ed.

- neschopnost nést odpovědnost

Edukace a ošetřovatelský proces

Fáze/kroky/etapy		Činnosti v oše. procesu
Edukace	Oše. proces	
Počáteční pedagogická diagnostika	Posouzení	Získávání info o P/K
Projektování	Stanovení oše. dg.	Stanovení oše. problému, stanovení příčiny, projevů a důsledků těchto problémů
	Plánování oše. péče	Sestavení plánu oše. péče pro vyřešení oše. problémů P/K
Realizace	Realizace oše. plánu	Realizace intervencí pro uspokojení potřeb P/K a odstranění oše. problému
Upevňování a prohlubování učiva		
Fáze zpětné vazby	Hodnocení	Hodnocení výsledků oše. péče

Proces edukace

Edukace	Fáze/kroky/etapy	Oše. proces
	<p>Počáteční pedagogická diagnostika – odhad úrovně dovedn., věd., návyků, postojů Ed. a zjištění ed. potřeby – důležité pro vytýčení cílů</p>	Posouzení
<p>Projektování (plánování a příprava) – naplánování cílů, volba metod, formy, obsahu Ed., pomůcek, časový horizont, způsob evaluace</p>	Stanovení oše. dg.	Plánování oše. péče
	<p>Realizace - motivace ed., expozice (sdělení nových poznatků), fixace (procvičování, opakování), průběžná dg. (ověření pochopení učiva a zájem edukanta) aplikace (využití získaných vědomostí a dovedností)</p>	Realizace oše. plánu
<p>Upevňování a prohlubování učiva</p>		
<p>Fáze zpětné vazby (evaluace edukanta i edukátora)</p>	Hodnocení	

Sběr informací/posouzení

□ ...

□ **Určení potřeby P/K učít se:**

- od P/K,
- chování P/K,
- odborníci ve zdravotnictví

□ **Důležité info o P/K:**

- pohotovost P/K, schopnost (předpoklady) P/K učít se
- motivace
- společensko-ekonomické faktory
- styl učení
- názory na zdraví a jejich praktikování
- věk
- vzdělání
- postoj P/K k sobě samému/ nemoci/životu, hodnotový žebříček
- psychický stav (vnímání, paměť, myšlení), zdrav. stav (charakter a fáze nemoci, poruchy smysl. vnímání)

Diagnostika

Edukační potřeba = deficit v oblasti vědomostí, dovedností, návyků a pozitivních postojů edukanta ke svému zdraví, kdy tyto nedostatky mohou negativně ovlivnit zdraví edukanta v současnosti i v budoucnosti.

- na základě sebraných info o edukantovi a jejich analýze stanovíme eduk. potřebu/y.
- Ed. potřebu je nutno **jednoznačně definovat** a **zapsat** do edukační dokumentace

(např. novodg. P/K → předávání nových info;

P/K opakovaně se dopouštějícími se chybami v rámci th. režimu

→ doplnění stávajících znalostí, reedukace P/K)

- nejčastějším podnětem k edukaci P/K jsou deficity v oblasti:
  - saturace základních potřeb
  - adaptace na změněnou situaci (nemoc...)
  - schopnost postarat se o sebe

Diagnostika

- stanovení edukační diagnózy
(vymezení problému a potřeb jedince,
stanovení dle priorit)

Oše. Dg. - zahrnuje potřebu poznání a učení P/K//rodiny, lze jej formulovat jako **primární problém, příčinu problému, nebo součást jiné oše. Dg.**

Primární prevence → na zdraví a změněné zdravotní návyky

Sekundární prevence → dg. ve vztahu k P/K potřebám něco se naučit

Cíle kognitivní - vzdělanostní

afektivní - změna postojů

psychomotorické - osvojení zručnostní dovednosti

Nejčastější dg. Nedostatečné znalosti (00126)

Snaha zlepšit znalosti (00161)

Doména 5
Percepce/kognice

Třída: Kognice

Nedostatečné znalosti (00126)

Absence nebo nedostatek kognitivních informací souvisejících s konkrétním tématem.

Určující znaky:

- nepřesné provádění instrukcí
- nepřesná interpretace znalostí v testu
- nevhodné chování (hysterické, nepřátelské, agitované, apatické)
- nedostatečné znalosti

Související faktory:

- alterace kognitivních funkcí
- změny paměti
- nedostatek informací
- nezáměr učit se
- neobeznámenost se zdroji informací
- dezinformace uváděné jinými osobami

Doména 5
Percepce/kognice

Třída: Kognice

Snaha zlepšit znalosti (00161)

Vzorec kognitivních informací vztahujících se ke konkrétnímu tématu nebo k jejich získání, který lze posílit.

Určující znaky:

- projevuje zájem učit se

Doména 5
Percepce/kognice

Třída: Kognice

Doména 1. Podpora zdraví

Vnímání well-being nebo normálního fungování a strategií, které jsou používány k udržení kontroly a zlepšování tohoto well-being nebo normálního fungování

Třída 1. Uvědomování si zdraví

Rozpoznávání normální funkce a well-being

- *Sedavý způsob života (00168)*

Doména 1
Podpora zdraví

Třída: Uvědomování si zdraví

Třída 2. Management zdraví

Identifikační, kontrolní, prováděcí a integrační aktivity k udržení zdraví a well-being

- *Oslabené zdraví v komunitě (00215)*
- *Chování náchylné ke zdravotním rizikům (00188)*
- *Neefektivní udržování zdraví (00099)*
- *Neefektivní management zdraví [Neefektivní péče o zdraví] (00078)*
- *Neefektivní management zdraví v rodině [Neefektivní řízení zdraví v rodině] (00078)*
- *Noncompliance (00079)*
- *Neefektivní ochrana (00043)*

Doména 1
Podpora zdraví

Třída: Management zdraví

- **chování osoby a/nebo pečovatele, které neodpovídá plánu podporujícímu zdraví či léčebnému plánu odsouhlasenému danou osobou (rodinou nebo komunitou) a zdravotnickým pracovníkem. V případě existence odsouhlaseného plánu podporujícího zdraví či léčebného plánu je chování osoby nebo pečovatele plně nebo částečně v nesouladu a může vést ke klinicky neefektivním nebo částečně neefektivním výsledkům.**

Určující znaky:

- rozvoj komplikací
- zhoršení příznaků
- nedosažení očekávaných výsledků
- nedodržování návštěv lékaře
- chování svědčící o nedodržování léčebného plánu

Související faktory:

- **Zdravotní systém:**
- problémy ve vztahu mezi klientem a poskytovatelem péče
- nedostatečný přístup ke zdravotní péči
- nevhodnost péče
- neefektivní komunikační dovednosti poskytovatele péče
- nedostatečné sledování poskytovatelem péče
- nedostatečné krytí zdravotní pojišťovnou
- nedostatečné hrazení poskytovateli péče
- nedostatečné edukační dovednosti poskytovatele péče
- nízká spokojenost s poskytovanou péčí
- nízká důvěryhodnost poskytovatele péče
- diskontinuita péče ze strany poskytovatele

Noncompliance (00079)

Související faktory:

- ❑ **Plán zdravotní péče:**
  - komplexní léčba
  - finanční bariéry
  - vysoké náklady na léčbu
  - intenzita léčebného režimu
  - zdlouhavost léčebného režimu

Noncompliance (00079)

Související faktory:

❑ **Individuální:**

- kulturní nesourodost
- očekávání v rozporu s vývojovou fází
- přesvědčení ohledně zdraví v nesouladu s plánem péče
- nedostatečné znalosti o léčebném režimu
- nedostatečná motivace
- nedostatečné dovednosti k provádění léčebného režimu
- nedostatečná sociální podpora
- spirituální hodnoty v nesouladu s plánem péče
- hodnoty v nesouladu s plánem péče

Noncompliance (00079)

Doména 1
Podpora zdraví

Třída: Management zdraví

Související faktory:

- **Sít':**
  - nedostatečné zapojení členů do plánu péče
  - nízká sociální hodnota připisovaná plánu péče
  - vnímání toho, že přesvědčení blízké osoby se liší od plánu péče

Příklad diagnostických problémů u P/K s DM

Kognitivní cíle	Nedostatečné znalosti (Nedostatek vědomostí)	<ul style="list-style-type: none"> • o onemocnění DM • o akutních komplikacích • o chronických komplikacích • o potřebě užívání léků (např. PAD) • o selfmonitoringu • o diabetické dietě • o pohybovém režimu • o specifické péči o chodidla • o zásadách aplikace inzulínu • ...
Psychomotorické cíle	Nedostatek zručností	<ul style="list-style-type: none"> • o aplikaci inzulínu (obecně i specificky z hlediska zvolené pomůcky – manipulace se stříkačkou, inzulínovým perem, inzulínovou pumpou) • realizace selfmonitoringu • při kontrole dolních končetin • při ošetřování kožních lézí • ...
Afektivní cíle	Nedostatek motivace (Noncompliance Snaha zlepšit zdatnost)	<ul style="list-style-type: none"> • pro celkovou změnu dosavadního životního stylu • pro změnu v diabetické dietě • pro adekvátní pohybovou aktivitu • pro potřebu selfmonitoringu • ...

Projektování edukace

Zahrnuje proces plánování a přípravy

Proč?

Zamyšlení nad Ed. potřebami edukanta, k jaké změně a v jaké oblasti by mělo dojít; vymezení cílů Ed.

Koho?

Koho do Ed. zahrneme.
Všímáme si charakteristiky edukanta (k pohlaví, věku, vzděl., motivaci, zdrav. a psych. stavu, kognit. schopnostem, život. stylu, socio-kult. a ekonom. podmínkám)

Co?

Co bude obsahem Ed. Ve vztahu k potřebám edukanta (základní ed.? nebo reedukace?)

Jak?

Volba vhodných forem a metod Ed., kt. jsou pro daného edukanta vhodné a budou odpovídat jeho potřebám

Kdo a kdy?

Který člen z týmu vzhledem ke své profesi a obsahu Ed. poskytne ve správný čas vhodnou Ed. – potřeba posloupnosti a časového rozsahu Ed., nutnost spolupráce v týmu

Kde a za jakých podmínek?

V jakém prostředí bude Ed. probíhat, zda využijeme při Ed. podpůrné materiály a z jakých prostředků bude Ed. financována

S jakým výsledkem?

Promyslet způsob hodnocení jednotlivých změn a jaké nástroje se pro hodnocení zvolí.

Edukační cíle

Cíle musí být specifické a měli by se odrazit v P/K chování.

= očekávaný výsledek, kt. chceme dosáhnout

Výsledek je pozitivní kvalitativní a kvantitativní změna v edukantových vědomostech, dovednostech, postojích, návycích a hodnotové orientaci

Rozdíl mezi VÝSLEDKEM Ed. a Ed. CÍLEM na konci Ed. by měl být co nejmenší

- Krátkodobé (etapové ▲ cíl jednotlivé edukační lekce, momentální potřeby P/K)
- Dlouhodobé (finální ▲ cíl celé Ed. u konkrétního P/K)
- Nižší (**znalost, porozumět, aplikovat**) a vyšší (**analýza, syntéza, hodnocení**)
- Hlavní a dílčí

Edukační cíle – podmínky pro stanovení

- **Přiměřenost** - odpovídá schopnostem daného jedince
  - splnitelnost (!demotivace – příliš náročný V jednoduchý cíl podceňující P/K schopnosti)
- **Jasnost, jednoznačnost** (nelze jinak interpret.) a **kontrolovatelnost** (dosažení cíle možno zkontrolovat kdykoliv dostupnými prostředky)
- **Konzistentnost** – cíle jednotlivých Ed. lekcí jsou v souladu s hlavním cílem Ed. (nesmí být v rozporu) a vycházejí z něho
- **Komplexnost** – působnost na celou stránku osobnosti edukanta – kognitivní (vědomosti), afektivní (rozvoj osobnosti P/K a ovlivnění jeho postojů), psychomotorická
- Formulace vždy ze strany EDUKANTA = **pozit. změna má nastat u P/K**

Správné stanovení a formulace cílů

Taxonomie cílů:

- Kognitivní – vzdělávací
- Psychomotorické – výcvikové, praktické cvičení, zručnost
- Afektivní – postojoyé, hodnotové

Formulace cílů - aktivní slovesa ve spojení s tím, co má edukant vědět, tzn. **sloveso musí vyjadřovat činnost, kt. lze pozorovat, kontrolovat**

Vhodné

Kognitivní cíle dle Blooma:

- **znalost (zapamatování)** - definovat, doplnit, napsat, opakovat, popsat, přiřadit, seřadit, vysvětlit, vybrat, určit
- **porozumět** - dokáže svými slovy formulovat, objasnit, vyjádřit vlastními slovy, interpretovat, opravit, ilustrovat, zkontrolovat
- **aplikace** – aplikovat, navrhovat, plánovat, diskutovat, uvést vzájemné vztahy, použít
- **analýza** – analyzovat, rozčlenit, provést rozbor, rozebrat, rozhodnout, rozlišit, rozdělit, najít vzájemné vztahy
- **syntéza** – kombinovat, modifikovat, skládat, navrhnout, sjednotit, shrnout, vyvodit obecné závěry
- **hodnotící posouzení** – zdůvodnit, argumentovat, obhájit, posoudit, zhodnotit, ocenit, prověřit

Afektivní cíle dle Kratwohla (zaměřeny na oblast vytváření postojů, přesvědčení, hodnot, názorů):

- Přijímání (vnímavost)
- Reagování
- Oceňování hodnoty
- Integrovaní hodnot
- Začlenění systému hodnot do charakterové struktury

Psychomotorické (výcvikové) cíle dle Daeva – výsledek – P/K si osvojí určitý druh motor. zručností a návyků

- imitace (nápodoba)
- manipulace (praktická cvičení)
- zpřesňování
- koordinace
- automatizace

Nevhodné

- Vědět
- Dávat
- Pochopit
- Domnívat se
- Uvědomit si
- Mít
- Osvojit si
- Znat
- Myslet
- Rozumět
- Poznat
- Chápat

Formulace cílů - aktivní slovesa ve spojení s tím, co má edukant vědět, tzn. **sloveso musí vyjadřovat činnost, kt. lze pozorovat, kontrolovat**

Vhodné

Kognitivní cíle dle Blooma:

- **znalost (zapamatování)** - definovat, doplnit, napsat, opakovat, popsat, přiřadit, seřadit, vysvětlit, vybrat, určit (*P/K jsou schopni vybavit si termíny, pojmy, metody, prac. postupy, teorie nové situace, kt. je podobná té ve kt. učení původně proběhlo*)
- **porozumět** - dokáže svými slovy formulovat, objasnit, vyjádřit vlastními slovy, interpretovat, opravit, ilustrovat, zkontrolovat (*edukant rozumí obsahu sdělení (ve formě verbální, symbolické, obrazové) a dokážou vědomosti vhodným způsobem využít*)
- **aplikace** – aplikovat, navrhovat, plánovat, diskutovat, uvést vzájemné vztahy, **použít (používají pojmy, pravidla, metody pro ně zcela nových situacích)**
- **analýza** – analyzovat, rozčlenit, provést rozbor, rozebrat, rozhodnout, rozlišit, rozdělit, najít vzájemné vztahy (*schopni určit a objasnit vztahy mezi jednotlivými prvky, částmi určitého celku*)
- **syntéza** – kombinovat, modifikovat, skládat, navrhnout, sjednotit, shrnout, vyvodit obecné závěry (*schopni skládat jednotlivé prvky a části v celek, kt. pro ně subjektivně neexistoval*)
- **hodnotící posouzení** – zdůvodnit, argumentovat, obhájit, posoudit, zhodnotit, ocenit, prověřit (*schopen posoudit dokumenty, výtvary, způsoby řešení z hlediska kritérií vnitřních (vyplývající z toho, co posuzujeme – věcná správnost, používání terminologie) a vnějších (hodnotíme zda posuzované odpovídá požadovaným nárokům)*)

Formulace cílů

Vhodné

Afektivní cíle dle Kratwohla (zaměřeny na oblast vytváření postojů, přesvědčení, hodnot, názorů):

- **Přijímání** (vnímavost) – Ed. jsou ochotni věnovat pozornost určitým podnětům, kt. začínají postupně nad ostatními podněty preferovat; P/K//rodina má přijmout poznatky, fakta věnovat pozornost situacím, doporučením (*akceptovat, uznat, žádat, zaměřit se, pozorovat, věnovat pozornost*)
- **Reagování** - u edukanta dochází ke ↑ zájmu o daný jev a činnost jim přináší uspokojení (*dohodnout se, odpovědět, přizpůsobit se, diskutovat, vyjádřit, zapojit se, oznamovat, zkoušet, vyjádřit se*)
- **Oceňování hodnoty** - dochází k zvnitřňování hodnoty, chování edukanta má určitou stabilitu, hodnota je edukantem oceňována a stává se motivační silou P/K (*tvrdit, napomáhat, vybrat si, dokončit, připojit se, navrhnout*)
- **Integrovaní hodnot** - dochází k postupnému začleňování hodnoty do struktury a systému ostatních hodnot (*dodržovat, změnit, dohodnout se, spojit se, obhajovat, vyjádřit se, začleňovat se, řešit, rozhodnout se*)
- **Začlenění systému hodnot do charakterové struktury** - nejvyšší úroveň dané hierarchie, hodnoty získávají pevné místo v charakteru edukanta. K vyvolání požadovaného chování není nutný emocionální podnět. (*prosazovat, zaujmout stanovisko, diferencovat, dát najevo, navrhnout, objasnit, vyřešit, ověřit si, zkontrolovat*)

Formulace cílů

Vhodné

Psychomotorické (výcvikové) cíle dle Daeva – výsledek – P/K si osvojí určitý druh motor. zručností a návyků

- **imitace** (nápodoba)- P/K pozoruje praktickou činnost, kt. začíná napodobňovat
- **manipulace** (praktická cvičení) - P/K je schopen vykonávat požadovanou činnost na základě slovního návodu a je schopen vhodnou činnost zvolit, činnost se postupně zdokonaluje
- **zpřesňování** - vykonává činnost skoro samostatně, postupně je požadována činnost stále přesnější a koordinovanější než předtím
- **koordinace** - P/K vykonává činnost již samostatně, pohyby jsou koordinované a přesné
- **automatizace** - P/K má činnost zautomatizovanou, vynakládá na ní minimum energie při maximálním výkonu

Formulace cílů

Vhodná:

- Pacient dokáže sestavit jídelníček na 1 týden podle zásad racionální výživy a zdůvodnit zařazení zvolených potravin.

Nevhodná:

- Pacient je seznámen se zásadami racionální *výživy* (*odráží to činnost edukátora, ne činnost edukanta*)
- Pacient bude znát zásady správné životosprávy (*nelze zkontrolovat, cíl je postaven v obecné rovině*)

Vhodná:

- Žena/klientka demonstruje správnou techniku samovyšetřování prsníků palpační metodou

Nevhodná:

- Klientka je seznámena s technikou samovyšetřování prsníků.

Formulace cílu

□ **Kognitivní:**

- ❖ Edukant vysvětlí význam správné péče o chrup.
- ❖ Edukant dokáže svými slovy popsat základní zásady správné péče o chrup.
- ❖ Edukant vyjmenuje základní pomůcky v péči o chrup.
- ❖ Edukant popíše správnou techniku čištění chrupu.

□ **Psychomotorický:**

- ❖ Edukant demonstruje správnou techniku čištění zubů na modelu.
- ❖ Edukant předvede správnou techniku čištění zubů.

□ **Afektivní:**

- Edukant projevuje zájem o oblast hygieny zubů. Edukant verbalizuje zájem o pravidelné prohlídky.

Formulace cílu

- **Kognitivní:**

- ❖ Edukantka zdůvodní význam kojení.
- ❖ Edukantka vyjmenuje základní zásady výživy kojící matky.
- ❖ Edukantka popíše správnou techniku kojení.

- **Psychomotorický:**

- ❖ Edukantka demonstruje vhodnou techniku kojení.

- **Afektivní:**

- ❖ Edukantka projevuje zájem o kojení.

Formulace cílů

odpovídáme na otázky:

- Co by měl být P/K nebo rodina schopen udělat?
  - Za jakých podmínek by to měl být schopen udělat?
  - Jak dobře by to měl udělat?
-
- konání – podmínka – kritérium

Formulace cílů

Pro splnění formální požadavky na strukturu cílů a výsledných kritérií je nutno, aby obsahovali:

- **Konání** (výkon P/K nebo rodiny), které se očekává, má být viditelné a měřitelné
- **Podmínky** za jakých se konání u P/K projeví
- **Kritéria** (jak dobře nebo s jakou přesností P/K)

Z cílů musí být jasné, jaké vědomosti, postoje nebo zručnosti P/K po edukaci dosáhl a jak se to projeví v jeho konání

Formulace cílů

Co by měl být P/K nebo rodina schopen udělat?

Za jakých podmínek by to měl být schopen udělat?

Jak dobře by to měl udělat?

Omyly při formulaci cílů

- Cíl popisuje aktivitu edukátora ne edukanta
- Cíl zahrnuje více jako jedno očekávané chování
(2 aktivní slovesa vybírat a připravovat)
- Vynechání některého ze 3 komponentů: podmínka, chování, kritérium
- Chování není vyjádřeno aktivním slovesem, tzn. stává se neměřitelným
- Nereálný cíl, nedosažitelný pro P/K
- Cíl je rozvláčný (obsahuje zbytečné informace)

Náležitosti Ed. plánu

- Stanovení priorit v Ed. – sestavení pořadí ed. témat dle důležitosti
- Stanovení učebních cílů v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické
- Počet předpokládaných lekcí vzhledem k ed. potřebě (1 lekce=1 téma)
- Zodpovědná/é osoba/y v jednotlivých lekcích
- U jednotlivých lekcí vytýčení krátkodobých cílů
- Stanovení vhodných edukačních metod
- Stanovení obsahu v jednotlivých lekcích (osnova)
- Harmonogram
- Organizace a pomůcky
- Způsob hodnocení výsledků v jednotlivých lekcích a na závěr edukačního procesu
- Písemná forma plánu součást dokumentace P/K

- plán ed. upravovat dle individ. potřeb P/K, délka a čas jsou flexibilní
  - předem si přemyslet a připravit pomůcky
    - vhodné prostředí a soukromí
  - spolupráce s P/K zvýší jeho motivaci

Realizace I.

- Vychází z ed. plánu, kt. byl stanoven v projektové fázi, respektuje individualitu a specifické potřeby P/K
- Edukační jednotka - edukační setkání s P/K nebo rodinou
  - pro P/K v nemocnici cca 10-20´
  - v domácím prostředí cca 20-30´
  - skupinová edukace cca 45-90´(vždy platí zohlednění individuality P/K, zdravotního a mentálního stavu)
- jedna edukační hodina - ne více než 4 důležité výsledky, kt. má P/K nebo rodina dosáhnout

Realizace I.

Fáze:

- Příprava ZP
- Příprava edukanta
- Příprava prostředí, materiálního zabezpečení

Realizace – příprava ZP

- dlouhodobá z hlediska vytýčených dlouhodobých cílů Ed. u P/K,
- bezprostřední – příprava na konkrétní lekci)
- způsob přípravy – ovlivněn charakterem konkrétní edukační lekci, formě edukace, materiálních didaktických prostředků, organizačních podmínkách zařízení
- písemné zpracování – téma, cíl, metoda, forma a obsah edukace, použití pomůcek a způsob hodnocení edukační lekce

Realizace – příprava edukanta

- P/K pozná důvod Ed. a edukační cíle

akutní fáze nemoci – bariéra Ed.

- poskytnutí nezbytných info, týkající se aktuální situace/problémů P/K
- při stabilizaci stavu – P/K vyčerpán předchozí akutní fází = čas, trpělivost, postupné předávání info.

chronické onemocnění – vleklé symptomy, střídající se fáze kompenzace/dekompenzace nemoci

- pocity strachu, obav, negativismus ...- častokrát neochota, snížená motivace k Ed., po stabilizaci stavu, přijetí nemoci (naučí se snít žít) – ochota ke spolupráci
- střídání období pro dodržování doporučení

Realizace (Petlák, 2004)

Fáze:

- **Motivační** – vyvolat zájem
- **Expoziční** – seznámení s novým učivem prostřednictvím adekvátní organizační formy, metod, pomůcek a didakt. techniky
- **Fixační** – prvotní opakování a upevňování osvojených poznatků, postupů, návyků
- **Diagnostická** – prověření získaných poznatků ...
- **Aplikační** – cíl - edukant prakticky využívá to, co si v procesu Ed. osvojil

Realizace II.

Struktura edukační lekce (Juřeníková, 2010, s. 54-55)

- ❖ seznámení s cílem Ed. a motivace k edukaci
- ❖ opakování dříve probraného tématu (např. rozhovor)
- ❖ seznámení s novým učivem
- ❖ opakování a procvičení nového učiva
- ❖ shrnutí podstatných bodů Ed. a případné samostatné zadání práce (nastudování letáku, brožury související s tématem)
- ❖ seznámení s tématem příští Ed.

Hodnocení Ed. procesu

- Edukanta (co říká, řeč těla, reakce)
- Ed. procesu
- organizační zajištění edukace

Edukační výstupy

Produkty vzdělávání

Výsledky
= bezprostřední změny

vlastnosti

- kognitivní (osvojené znalosti, změny v intelekt. úrovni aj.)
- kognitivně-motorické (dovednosti senzomotorické, manuální, řečové, komunikativní aj.)
- kognitivně afektivní (zájmy, postoje, přesvědčení, hodnot. orientace aj.)

Efekty

= dlouhodobý charakter

- u jedinců
- v celé společnosti

Hodnocení Ed. procesu

Verbální (písemné, ústní), neverbální zejména u dětí (nálepky, razítka, smajlíky apod.)

z hlediska stanovených cílů – krátkodobé, dlouhodobé

formativní (průběžné)

- Individuální, bez komparace s dalšími edukanty

Cíl:

- ověření aktuálních znalostí, dovedností, pokroku edukanta
- detekce nedostatků/chyb/ slabých míst/aktivity v průběhu Ed. procesu
- zpětná vazba pro zúčastněné
- motivace pro dosažení vytýčených cílů

sumativní (závěrečné)

- na závěr Ed. procesu, před propuštěním P/K
- Odpověď na dotaz: „Co se P/K naučil?“ Má požadované vědomosti, zručnosti, postoje, které byli v cílech vytýčené?

Hodnocení Ed. procesu

Výběr metody pro hodnocení závisí od typu učení:

- Kognitivní – kladení otázek (rozhovor, dotazník, test)
- Senzomotorické – pozorování P/K při výkonu
- Afektivní – obtížnější hodnocení (např. posouzení odpovědí na cílené otázky, vyslechnutí názoru, cílené pozorování)
- Realizace zápisu o Ed. P/K;
součástí je i hodnocení záznamů v dokumentaci (institucionální, domácí péče)
- Sebaevaluace edukátora (adekvátnost zvolené strategie, připravenost apod.)

Hodnocení Ed. procesu

Nejčastější důvody vedoucí k nedosažení cílů (Závodná, 2005)

- nevhodný odhad potřeb
- nereálně stanovené cíle
- nevhodná strategie učení
- nedostatečná motivace
- nepřiměřený časový plán
- množství informací / nedostatek informací
- neefektivní komunikace

Literatura:

- Bastable S., *Essential of patient Education*, Jones & Bartlett Learning, 2005, s. 502 ISBN-13: 978-0763748425
- Juřeniková, P., *Zásady edukace v ošetrovateľskej praxi* Praha: Grada, 2010, s. 80 ISBN 978-80-247-2171-2
- Magurová D., Majerníková Ľ. *Edukácia a edukačný proces v ošetrovateľstve*, Martin: Osveta, 2009, s. 155 ISBN 978-80-8063-326-4
- Nemcová J., Hlinková E. *Moderná edukácia v ošetrovateľstve*, Martin. Osveta, 2010, s. 259 ISBN 978-80-8063-321-9
- Petlák, E., *Všeobecná didaktika*, Bratislava: Iris, 2004, s. 270 ISBN 8089018645

Literatura:

- Průcha Jan *Pedagogická encyklopedie*, Praha: Portál, 2009, s. 936 ISBN 978-80-7367-546-2.
- Průcha, J. *Moderní pedagogika*, 5. aktualiz. a doplněné vydání, Praha: Portál, 2013 ISBN 978-80-262-0456-5.
- Raudenská J, Javůrková A. *Lékařská psychologie ve zdravotnictví*, Praha: Grada, 2011, s. 304 ISBN 978-80-247-2223-8.
- Závodná V. *Pedagogika v ošetrovatel'stve*, Martin: Osveta, 2005, s. 117 ISBN 808063193X
- NANDA International *Ošetrovatelské diagnózy: definice a klasifikace 2015-2017*, 10. vydání Ed. Herdman, H et Kamitsuru, S, Praha: Grada, s. 439 ISBN 978-80-247-5412-3.